

Sámi allaskuvla

Sámi University of Applied Sciences

OAHPPOPLÁNA

SÁMEGIELLA NJÁLMMÁLAŠ JA ČÁLALAŠ GIELLAN

10 oahppočuoggá

1. OAHPPOOVTTADAGA NAMMA

Sámegiella njálmmálaš ja čálalaš giellan
Nordsamisk som muntlig og skriftlig språk
Spoken and written North Sámi

2. OPPALAŠ DIEĐUT OAHPU BIRRA

- **OAHPPOVTTADAGA KODA:** SAM 110
- **VIIDODAT:** 10 oahppočuoggá
- **OAHPU LÁGIDEAPMI:** Dábálaččat luohkkálatnjaoahpahussan Sámi allaskuvllas ja/dahje neahttadoarjjaoahpahussan

Sámegiella njálmmálaš ja čálalaš giellan lea juhkkoujvovon guovtti oassái, main goabbáge oassi lea 5 oahppočuoggá:

- Davvisámegiela suopmanat
- Davvisámegiela čállin ja gielladikšun

3. OAHPPOPROGRÁMMA GULLEVAŠVUOHTA

Sámegiela ja sámi girjjálašvuoda bachelorprográmma.

4. SISABEASSANGÁIBÁDUSAT

Dábálaš sisabeassangáibádusat alitoahpahussii ja duođaštuvvon sámegiela máhttu. Dasa lassin studeanta galgá leat čađahan SÁM 108 Davvisámi fonetihka, fonologijja ja čállinvugiid ja SÁM 102 Davvisámegiela morfologijja ja cealkkaoahpa dahje vástideaddji oahpuid.

5. OAHPAHUSGIELLA

Dábálaččat sámegiella. Dasa lassin studeanta berre bastit lohkat maid engelasgielat teavsttaid.

6. SISDOALLU

Oahpus leat guokte váldooasi. Nuppi oasis studeanta oahpásmuvvá sámegielaid gaskasaš deatalaš erohusaide ja oažžu čielga gova davvisámegiela suopmanvariašuvnnas sihke oarjjil nuorttas ja siseatnamis mearragáddái. Nuppi oasis fas studeanta oahpásmuvvá gielladikšuma vuodđoáššiide ja ulbmiliidda. Áššeteavsttaid guovddáš iešvuodát guorahallojuvvojit gielladikšuma oainnus. Váldogielaid váikkuhusa dáfus deattuhuvvojit skandinávlaš gielat.

7. OAHPPANJOKSOSAT

Sámegiella njálmálaš giellan -oasi maŋŋá studeanta

- dovdá suopmandutkama váldodoahpagiid
- dovdá váldoerohusaid sámegielaide gaskka
- dovdá davvisámegiela saji eará sámegielaide searvvis
- máhtta čilget váldoerohusaid davvisámegiela suopmaniid gaskka
- máhtta čilget ja árvoštallat davvisámegiela teavsttaid jietnadat- ja sátnehápmesuopmandovdomearkkaid

Sámegiella čálalaš giellan -oasi maŋŋá studeanta

- dovdá áššeteavsttaid guovddáš iešvuodaid
- dovdá gielladikšuma vuodđoulbmiliid
- dovdá davvisámegiela gielladikšuma dábáleamos hástalusaid
- máhtta geavahit sámegiela áššeteavsttaid ovdabuktimis
- máhtta ovdánahttit dihtomielaččat čállindáidduid gielladikšuma perspektiivvas
- máhtta geavahit veahkkeneavvuid nugo sátnegirjiid, sátnelittuid, giellaoahpaid ja elektrovnnalaš veahkkeneavvuid sámegiela teavsttaid hábmemis

8. OAHPAHAN- JA OAHPPANVUOGIT

Oahppan dáhpáhuva logaldallamiid, joavkobargguid, hárbhusaid, semináraid ja bagadallamiid bokte.

9. GÁIBÁDUSAT BEASSAT EKSÁMENII

Studeanttain gáibiduvvo aktiivvalaš oassálastin oahpahussii. Dasa lassin sámegiella čálalaš giellan - oassái gullet guokte geatnegahttojuvvo barggu mat galget leat dohkkehuvvon ovdalge studeanta beassá eksámenii. Fágaoahpaheaddji mearrida geatnegahttojuvvo bargguid.

Sámegiela ja sámi girjjálašvuoda studeanttas vurdojuvvo, ahte son čállá sámegiela giellaoahpalaččat riektá.

10. EKSÁMEN

Eksámenis leat guokte oasi.

1. oassi: Juohke studeanta transkribere sullii 2 minuvtta muhtun davvisámi suopmanis. Dat ii galgga leat studeantta iežas hállangiella. Studeanta oažžu ieš báddet teavstta dahje oažžu luoikkas báddejuvvo teavstta oahpaheaddjis. Transkripsuvdna galgá leat juogo fonehtalaš dahje fonologalaš hámis. Teaksta galgá maid čállojuvvo ja normaliserejuvvo dálá čállingiela vieruid mielde. Barggu nubbin oassin galgá leat sullii 2–3-siidosaš mašiinnain čállojuvvo čilgehus teavstta suopmandovdomearkkain. Eksámenbargu árvoštallojuvvo bustávvaárvosániiguin A–F.
2. oassi: Njealjedibmosaš čálalaš eksámen. Eksámen árvoštallojuvvo bustávvaárvosániiguin A–F.

SAM 110 loahpalaš árvosáni duddjoba guokte oasi oktii, nu ahte goappáge deaddu lea 50 %. Árvosátni addojuvvo ECTS-vuogádaga mielde, mas A lea buoremus árvosátni ja F lea vuolimus árvosátni. Árvosátni F mearkkaša, ahte ii leat ceavzán.

11. LEA GO PRIVATISTTAIN VEJOLAŠ VÁLDIT DÁN FÁGA/FÁTTÁ?

Privatisttain ii leat vejolaš váldit dán oahpu, geahča muđui U/A lága § 3-8 (2).

12. KVALITEHTASIHKKARASTIN

Čujuhuvvo SA kvalitehtasihkkarastinvuogádahkii ja dasa makkár vejolašvuodát/geatnegasvuodát studeanttain leat árvvoštallat Sámi allaskuvlla oahppofálaldagaid ja bálvalusaid kvalitehta.

Studeantadásis oahppu árvvoštallojuvvo evaluerenčoahkkimis ja studeanttat devdet árvvoštallanskovi oahpu loahpahettiin. Ásahusdásis oahppu árvvoštallojuvvo studeantaárvvoštallamiid, eksámenraporttaid, sensorraporttaid ja fágareportta vuodul.

13. LOHKANMEARRI

Sámegiella njálmmálaš giellan

Eira, Inger Marie Gaup (2003): *Giella vákkis vággái*. Dieđut 2-2003. Guovdageaidnu, Sámi Instituhtta. S. 44–56. (12 s.)

Henriksen, Marit Breie (2002): *Mearrasámegiella dutkanfáddán. Sámi dieđđalas áigecála 1-2002*. Guovdageaidnu/Romsa, Sámi allaskuvla, Sámi instituhtta, Romssa universitehta Sámi dutkamiid guovddáš. S. 79–86. (7 s.)

Jernsletten, Nils (2000): *Davvisámi suopmanat*. Romsa, Romssa Universitehta. S. 3–75. (72 s.)

Sammallahti, Pekka (1998): *The Saami languages*. Kárášjohka, Davvi Girji. S. 1–20. (19 s.)

Lohkanmearrái gullet maiddái logaldalli logaldallamat ja oahppomateriála (mángejuvvo suopmanteavsttat, oktiigeasut jnv.). Fágaoahpaheadji dohkkehemiin sáhtta studeanta lonuhit artihkkaliid ja girjjiid sadjái vástideaddji artihkkaliid ja/dahje girjjiid.

Sámegiella čálalaš giellan

Lohkanmearrái gullet maiddái logaldalli logaldallamat ja oahppomateriála mii lea juhkkjuvvo diimmuin.

Baal, Biret Ánne Bals ja Henriksen, Rávdná Turi (2014): *Sámegiela tearbmabarggu vejolašvuodát ja hástalusat*. *Sámis* nr. 17–18. S. 26–29 (4 s.). Gávdno maiddái neahttasiiddus www.samifaga.org.

Riektačállinrávvagat. 2015. Sámediggi. <http://www.giella.org/wp-content/uploads/2016/04/Riekta%C4%8D%C3%A1llinr%C3%A1vvagat.pdf> (84 s.)

Nickel, Klaus Peter ja Sammallahti, Pekka (2011): *Nordsamisk grammatikk*. Karasjok, Davvi Girji.

S. 7–222 (216 s.)

Magga, Tuomas (1998): Adnogo giellagáhtten? – Vesa Guttorm (doaim.): *Giellačállosat III* s. 68–75. Guovdageaidnu, Sámi instituhtta (8 s.)

Vuolab-Lohi, Káre (2012): *Sojahanoahppa*. Oahpahusmárggus. Oulu universitehta (69 s.)

Vuolab-Lohi, Káre (2008): *Giellagáhttenrávvagat*. Oahpahusmárggus (38 s.)

Vuolab-Lohi, Káre (2007): “Máilmmi alladeamos olmmoš” – Sámegeiela giellagáhttema mánggalágan hástalusat. – Jussi Ylikoski ja Ante Aikio (doaim.): *Sámit, sánit, sátnehámit. Riepmočála Pekka Sammallahtii miessemánu 21. beaivve 2007* s. 423–429. Suomalais-Ugrilaisen seuran toimituksia= Mémoires de la Société Finno-Ougrienne 253. Helsinki, Suomalais-Ugrilainen Seura (7 s.)
http://www.sgr.fi/sust/sust253/sust253_vuolablohi.pdf

VEAHKKENEAVVUT ja -LOHKAMUŠ

Aikio, Samuli (1994): Vierissániid heiveheapmi sámegillii. Adjektiivvat. – *Tearbmasymposia raporta* s. 27–33. Dieđut 3/1994. Guovdageaidnu, Sámi instituhtta.

Aikio, Samuli (1994): Oanádusat. – *Tearbmasymposia raporta* s. 9–25. Dieđut 3/1994. Guovdageaidnu, Sámi instituhtta.

Berg, Thor-Magne ja Holmberg, Veikko (1998): *Amma mis nie! Giellahárjehusat* s. 9–82. Iđut.

Guttorm, Gunvor ja Labba, Solveig (2008): *Ávdnasis duodjin. Dipmaduodjesánit*. Guovdageaidnu, Dat.

Guttorm, Inga 1982: *Girjelohkki sátnelistu*. [Deatnu], Jår' galæd'dji Å/S.

Helander, Kaisa Rautio (2008): *Namat dan nammii. Sámi báikenamaid dáruiduhttin Várjjaga guovllus Norgga uniovdnaáiggi loahpas*. Dieđut 1/2008. Guovdageaidnu, Sámi allaskuvla. S. 79–87.

Helander, Nils Øyvind (1992): *Hárjehusat* s. 7–13, 48–53. Sámi Áigi.

Helander, Nils Øyvind (1994): Suorggádusaid oassi ođđa sániid ráhkadeames. – *Tearbmasymposia raporta* s. 1–8. Dieđut 3/1994. Guovdageaidnu, Sámi instituhtta.

Helander, Nils Øyvind (1997): *State Languages as a Challenge to Ethnicity in the Sami Land*. Northern Minority Languages: Problems of Survival. Senri Ethnological Studies 44/1997. S. 147–159.

Hætta, Inga Laila ja Skarvik, Inga Hætta (doaim. Johanna Ijäs) (1997): *Ruoktumet sátnegirjjáš. Sámi-suoma-sámi ruovttudoallosátnegirjjáš*. Guovdageaidnu, Sámediggi.

Itkonen, Terho ja Maamies, Sari 2011: *Uusi Kielioapas*. Tammi, Helsinki. S. 9–96.

Kåven, Brita, Johan Jernsletten, Ingrid Nordal, John Henrik Eira ja Aage Solbakk (1995): *Sámi-dáru sátnegirji*. Kárášjohka, Davvi Girji.

Stor norsk-samisk ordbok. Dáru-sámi sátnegirji. Kárášjohka, Davvi Girji 2000.

Láhkásánit - Lakisanasto. 2005. Mánnggus. Sámediggi, Anár.

Lukkari, Toivo ja Heikkiarmas Lukkari (1992): *Šattut Sámis*. Kárášjohka, Davvi Girji.

Magga, Ole Henrik: *Gielladikšun*. Mánnggus. Guovdageaidnu, Sámi allaskuvla.

Magga, Tuomas (2002): North Saami and majority languages. – Endre Mørck ja Tuomas Magga (doaim.): *Samiska i ett nytt årtusende* s. 130–132. Köpenhamn, Nordiska ministerrådet.

Magga, Tuomas (2004): Dárogiepla preposišuvdnaráhkadusaid jorgaleapmi. – Inger Marie Gaup Eira, Johanna Ijäs ja Ole Henrik Magga (doaim.): *Juho-Niillasa 70-jagi beaivái*. Sámi dieđalaš áigečála 1/2004 s. 43–53. Guovdageaidnu – Romsa, Sámi allaskuvla – Sámi Instituhtta – Romsa universitehta Sámi dutkamiid guovddáš.

Nielsen, Konrad (1979 [1926–1929]): *Lærebok i lappisk (samisk)* Bind I. Grammatikk. Oslo, Universitetsforlaget.

Nielsen, Konrad (1979 [1932–1962]): *Samisk (lappisk) ordbok*. Vol I–IV. Oslo, Universitetsforlaget (Eandalitge systemáhtalaš oassi.)

Sammallahti, Pekka (1990): *Dihtorsánit*. Ohcejohka, Girjegiisá.

Sammallahti, Pekka (1989): *Sámi-suoma sátnegirji. Saamelais-suomalainen sanakirja*. Ohcejohka, Jorgaleaddji Oy.

Sammallahti, Pekka (1998): Sátnegoallostapmi ja čállinvuohki. – *Tearbmasymposia raporta* s. 35–42. Dieđut 3/1994. Guovdageaidnu, Sámi instituhtta.

Svonni, Mikael (1998): Hupmágo oktage sámegepla čuođi jagi geahčen? Giellamolsun vai giellaseailluheapmi – eavttuid ja miellaguottuid gažaldat. – Vesa Guttorm (doaim.): *Giellačállosat III* s. 96–106. Guovdageaidnu, Sámi instituhtta.

Utsi, Egil / Mákke Jovsset Egel (1984): *Dearvvasvuođa- ja sosialsuorggi sánit ja dadjanvuogit*. [Tana], Jår' galæd'dji Å/S.

Utsi, Egil 1986: *Anatomiia*. [Tana], Jår' galæd'dji Å/S.

Vest, Jovvna-Ánde 2005: *Sámi synonymat*. 2. preanttus. Anár, Sámediggi.

Interneahtta:

<http://www.sami.uit.no/aigecala/callinravvagat.html>. *Čállinrávvagat*. S. 8–32 ja 88–92.

<http://www.giella.org/artikkel.aspx?Aid=1837&MId1=1080&back=1>

<http://www.samit.no/termer.htm>

<http://www.risten.no>

<http://www.vnk.fi/toiminta/kielipalvelut/fi.jsp>

<http://www.divvun.no>

Suomagillii

<http://www.kielikello.fi/index.php>